

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Pastuszko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Mariusz Grzegorz Wilczyński (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B.
(obecnie G. Niestandaryzowany Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Wierzytelności z
siedzibą w W.)

przeciwko A. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 października 2025 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty
w postępowaniu nakazowym z weksla Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 20
grudnia 2006 r., sygn. I Nc 2472/06:

- I. uchyła zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje
sprawę Sądowi Rejonowemu w Bielsku-Białej do
ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą
nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla z 20 grudnia 2006 r., I Nc 2472/06, nakazał pozwanej A. W., aby zapłaciła stronie powodowej P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. kwotę 16 538,18 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 24 maja 2006 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 222 zł tytułem kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zaspokoiła roszczenie w całości wraz z kosztami, albo wniosła w tym terminie zarzuty.

Nakaz zapłaty został uznany za doręczony w dniu 15 stycznia 2007 r. w wyniku niepodjęcia przez pozwaną przesyłki, mimo dwukrotnego awizowania. Pozwana nie zaskarżyła nakazu zapłaty.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty, sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1093, dalej: „u.SN”), Sąd Rejonowy wskazał, że pozwem wniesionym 23 listopada 2006 r. w postępowaniu nakazowym powódka wniosła o wydanie nakazu zapłaty i orzeczenie nim, że pozwana winna zapłacić powódce kwotę 16 538,18 zł z ustawowymi odsetkami od 24 maja 2006 r. oraz kosztami procesu. W uzasadnieniu pozwu podała, że pozwana zobowiązała się przez podpisanie weksla z dnia 14 listopada 2005 r. do zapłaty w dniu 23 maja 2006 r. kwoty wskazanej na wekslu w wysokości 18 687,18 zł. Dlatego też wezwała pozwaną w dniu 23 maja 2006 r. do wykupu weksla. Pozwana wpłaciła na konto powódki kwotę 2149 zł, jednak zaprzestała spłacania reszty roszczeń.

Sąd Rejonowy wskazał, że podstawą wydania nakazu zapłaty był przedłożony wraz z pozwem weksel in blanco wystawiony przez pozwaną, a następnie wypełniony przez powódkę z datą płatności 23 maja 2006 r. w Bielsku-Białej. Weksel ten został należycie wypełniony, a jego treść i prawdziwość nie budziła wątpliwości Sądu. Wobec tego Sąd nie stwierdził braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, w sprawie zaś zaistniały przesłanki do rozpoznania sprawy- w postępowaniu nakazowym. W oparciu o art. 485 § 2 k.p.c. i art. 491 § 1 k.p.c. Sąd w dniu 20 grudnia 2006 r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem pozwu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c.

W dniu 26 października 2023 r. Prokurator Generalny (dalej: „skarżący”), na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i 1a u.SN, wniósł do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 20 grudnia 2006 r., I Nc 2472/06: „z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem wydany nakaz zapłaty doprowadził do legalizacji nieuczciwych praktyk rynkowych i naruszył prawa pozwanej jako konsumenta wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Kodeksu cywilnego”, zaskarżając go w całości.

Skarżący, na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasad określonych w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr. 78, poz. 486 ze zm.), w postaci zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksła, wierzytelności wynikającej z zawartej przez pozwaną z powódką umowy pożyczki, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie.

Na podstawie art. 91 § 1 oraz art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 388 § 1 k.p.c., skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bielsku-Białej z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej oraz wniósł o wydanie przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty do czasu ukończenia postępowania ze skargi nadzwyczajnej, z uwagi na grożącą pozwanej niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym [...] w Warszawie M. W. postępowania egzekucyjnego sygn. Km [...] /16 skierowanego wobec dłużniczki.

W uzasadnieniu skargi Prokurator Generalny przedstawił sekwencję zdarzeń, w tym czynności podjęte przez pozwaną oraz poszczególne decyzje sądów. I tak, w 18 sierpnia 2016 r. pozwana wniosła sprzeciw od zaskarżonego nakazu zapłaty wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu oraz wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych. W uzasadnieniu podniosła, iż w dniu 11 sierpnia 2016 r. dowiedziała się od komornika prowadzącego postępowanie egzekucyjne o wydanym przeciwko niej nakazie zapłaty. Jednocześnie wskazała, iż na poczet zasądzonej wierzytelności w latach 2006-2008 dokonała spłaty należności w wysokości 10 199,00 zł, na dowód czego załączyła kserokopie potwierdzeń przelewów. Podniosła, iż dokonała spłaty całej pożyczki. Postanowieniem z 14 listopada 2016 r. referendarz sądowy oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów, a następnie postanowieniem z 20 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej utrzymał w mocy ww. postanowienie. Kolejno postanowieniem z 30 stycznia 2017 r. Sąd odrzucił wniosek pozwanej o rozłożenie na raty opłaty sądowej 621 zł od zarzutów oraz odrzucił zarzuty z uwagi na brak uiszczenia opłaty. W kolejnym piśmie z 30 marca 2017 r., uznanym za zażalenie, pozwana podniosła, iż dokonała spłaty całości zobowiązania i wskazała zarazem, że na mocy wydanego nakazu zapłaty komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym [...] w Warszawie prowadzi postępowanie egzekucyjne. Z załączonego zawiadomienia o wszczęciu egzekucji z 19 lipca 2016 r., sygn. Km [...] /16 wynikało w szczególności, iż kwota należności głównej wynosi 11 153,94 zł, odsetki do 19 lipca 2016 r. – 10 502,74 zł. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej postanowieniem z 20 lipca 2017 r., sygn. II Cz 418/17 odrzucił zażalenie na pkt 1 zaskarżonego postanowienia i w pozostałym zakresie oddalił zażalenie. Następnie postanowieniem z 22 listopada 2017 r. Sąd odrzucił ponowne zarzuty pozwanej i jej wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia zarzutów. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej postanowieniem z 29 maja 2018 r., sygn. II Cz 245/18 oddalił zażalenie. Sąd uznał za niewiarygodne twierdzenia pozwanej dotyczące nieprzebywania w adresie zameldowania. Sąd Okręgowy postanowieniem z 8 marca 2022 r. oddalił wniosek pozwanej o uchylenie postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty oraz wniosek o uchylenie rygoru natychmiastowej wykonalności.

Uzasadniając podstawy wniesienia skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny podniósł, że wystąpienie ze skargą nadzwyczajną jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP oraz zasadą ochrony konsumentów, wynikającymi z art. 76 Konstytucji RP.

Postanowieniem z 14 grudnia 2023 r. Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej wstrzymał wykonanie nakazu zapłaty z 20 grudnia 2006 r. Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej w sprawie I Nc 2472/06 do czasu zakończenia postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej przez Prokuratora Generalnego.

Pismem z 5 grudnia 2013 r. P. S.A., w wyniku doręczenia jej odpisu skargi nadzwyczajnej skarżącego, wniosła o zwolnienie jej od udziału w postępowaniu z uwagi na brak legitymacji czynnej do występowania w sprawie oraz o zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych. Złożony wniosek uzasadniła tym, że wierzytelność objęta wydanym nakazem zapłaty na skutek przekształceń powoda stała się wierzytelnością spółki P. sp. z o.o. z siedzibą w B., która to 28 września 2015 r. dokonała zbycia tej wierzytelności na rzecz G. Niestandaryzowany Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Wierzytelności z siedzibą w W..

Pismem z 11 marca 2024 r. Prokurator Generalny na wezwanie Sądu Najwyższego z 28 lutego 2024 r. wskazał, że następcą powoda jest G. Niestandaryzowany Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Wierzytelności z siedzibą w W.

Pismem z 12 kwietnia 2024, stanowiącym odpowiedź na skargę nadzwyczajną, G. Niestandaryzowany Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Wierzytelności z siedzibą w W., wniósł o oddalenie skargi nadzwyczajnej. W uzasadnieniu stanowiska nie zgodzono się z zarzutami skargi i nie podzielono argumentacji skarżącego podnosząc, że zasadniczym zarzutem pozwanej jest fakt, że większość swojego zadłużenia spłaciła.

Pismem z 5 grudnia 2024 r. pełnomocnik pozwanej wniósł o sprostowanie uzasadnienia skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego w zakresie informacji, że „pozwana wpłaciła na konto powódki kwotę 2 144 zł i zaprzestała spłacania reszty roszczeń” wskazując, że pozwana twierdzi, że z tytułu przedmiotowej pożyczki uregulowała ją w całości i spłaciła kwotę 13417 zł, przy czym

ostatnia rata została spłacona 8 listopada 2024 r. na dowód czego dołącza dokument otrzymany od powoda z 28 września 2015 r.

Pismem z 2 stycznia 2025 r. Prokurator Generalny odnosząc się do wniosku pełnomocnika pozwanej wskazał, że od dnia wydania nakazu zapłaty były naliczane odsetki, czego nie wzięła pod uwagę pozwana. Również twierdzeń pozwanej nie potwierdza następca prawny powódki. Natomiast z informacji udzielonej 27 grudnia 2024 r. przez komornik sądowego, który prowadził egzekucję wynika, że nie wyegzekwowano wierzytelności a postępowanie komornicze zostało umorzone postanowieniem z 14 grudnia 2016 r. na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dopuszczalność wniesienia skargi nadzwyczajnej uzależniona jest od spełnienia szeregu przesłanek ustawowych, wśród których wyróżnia się przesłanki formalne i materialne.

Przesłanki formalne odnoszą się do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi.

Stosownie do art. 89 § 1 u.SN skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonego nakazu zapłaty), nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku.

Zaskarżony nakaz zapłaty wydany 20 grudnia 2006 r. przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, I Nc 2472/06 – wobec braku jego zaskarżenia przez pozwaną – uprawomocnił się, dlatego też nie przysługuje od niego żaden inny nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Artykuł 89 § 2 u.SN przewiduje ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Zgodnie z art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia

została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Jednocześnie art. 115 § 1 u.SN stanowi, że w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W tych sytuacjach przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się.

Stosownie do art. 115 § 1a u.SN skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie niniejszej ustawy, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Przepisu art. 89 § 2 nie stosuje się.

W przedmiotowej sprawie skarga nadzwyczajna została wniesiona – jak wskazano wyżej – od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w określonym ustawą terminie i przez podmiot legitymowany.

Skarga nadzwyczajna spełnia przesłanki formalne i podlega merytorycznej ocenie.

Skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym eliminowaniu z obrotu wadliwych, naruszających zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych dotyczących konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19). Konsekwentnie rolą przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego).

Cel skargi nadzwyczajnej, jakim jest wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia, może zostać zrealizowany wyłącznie w przypadku zaistnienia jednej z trzech przesłanek szczegółowych wskazanych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Podmiot wnoszący skargę musi więc przede wszystkim wykazać zaistnienie

przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego nakazu zapłaty, a jednocześnie otwiera drogę do badania czy wadliwość ta powinna być usunięta z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zaistnienie przesłanki szczegółowej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia. Wskazać w tym miejscu należy, że stabilność oraz prawomocność orzeczeń sądowych, a także kształtowanych przez nie stosunków prawnych również jest zasadą konstytucyjną, wywodzoną z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), zaś odstępianie od niej powinno być podyktowane wyjątkowymi względami. Konsekwentnie, stwierdzone uchybienia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20).

Ten punkt widzenia potwierdzał wielokrotnie Europejski Trybunał Praw Człowieka, podkreślając, że prawo do rzetelnego procesu należy interpretować w świetle zasady rządów prawa, będącej wspólnym dziedzictwem państw – stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Jednym z fundamentalnych aspektów rządów prawa pozostaje zaś zasada pewności prawnej, która przewiduje wymóg, by tam, gdzie sądy ostatecznie rozstrzygnęły jakąś kwestię, ich orzeczenie – co do zasady – nie było kwestionowane (zob. np. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95, par. 61; 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99, par. 52; 6 października 2011 r. w sprawie *Agrokompleks przeciwko Ukrainie*, skarga nr 23465/03, par. 148).

Stosownie do powyższego, przystępując do poddania niniejszej skargi ocenie merytorycznej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustala, czy doszło do naruszenia którejś z przesłanek szczegółowych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego

ureczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. *A contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego ureczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując art. 89 § 1 u.SN, ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu, jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach szczegółowych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby fundamentalne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

Z drugiej jednak strony brak konieczności zapewnienia zasady demokratycznego państwa prawnego ureczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zamyka drogę do wyeliminowania z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia, nawet jeśli narusza ono którąś z przesłanek szczegółowych, w tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji. Jak już wskazano wcześniej, celem skargi nadzwyczajnej jest bowiem zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego ureczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, nie zaś z innymi zasadami, wolnościami lub prawami człowieka określonymi w Konstytucji.

Oceniając przesłanki szczegółowe skargi nadzwyczajnej, należy podkreślić, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie pierwszej przesłanki szczegółowej, tj. art. 76 Konstytucji RP w postaci zasady ochrony konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

W ocenie Sądu Najwyższego zasadny jest zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, który określa podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Z art. 76 Konstytucji RP wynika obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywający na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreślającym, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władze publiczne, w tym również sądy powszechne,

do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09). Statuowaną przez niego ochronę konsumenta rozwijają szczegółowo postanowienia ustawowe.

Podkreślenia wymaga, że z uwagi na treść art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony, mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa 93/13. Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13, które nakładają na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczną nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej treścią art. 22¹ k.c. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w jednym ze swych orzeczeń, norma art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 13 września

2005 r., K 38/04; 2 grudnia 2008 r., K 37/07). Analogicznie art. 2 lit. b) Dyrektywy 93/13 stanowi, że „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem.

W rozpoznawanej sprawie zaskarżony nakaz zapłaty oparto na wekslu wystawionym przez pozwaną. Powód do pozwu – oprócz weksla – załączył zawiadomienie. Z treści tego dokumentu wynika, że stanowi on wypowiedzenie umowy [...] z 14 listopada 2005 r. zawartej pomiędzy powodem a pozwaną z uwagi „na nie płacenie zobowiązań umownych, zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat”. Obok tego dokument ów wskazuje też, że pozwana jest wzywana do zapłaty wskazanej w piśmie kwoty (18 687,18 zł) oraz że jest poinformowana o wypełnieniu weksla *in blanco*, wraz z informacją, iż w przypadku niezapłacenia w terminie 30 dni sprawa zostanie skierowana na drogę sądową.

Natomiast ani z treści pozwu, ani z załączonego weksla i zawiadomienia nie wynika, aby dochodzona wierzytelność związana była z prowadzeniem przez osobę fizyczną (pozwaną) działalności gospodarczej lub zawodowej.

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że pozwanej przysługuje status konsumenta zarówno w świetle brzmienia art. 76 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy ma świadomość, że w świetle przepisów postępowania cywilnego regulującego postępowanie nakazowe (według stanu prawnego obowiązującego w dacie wydania nakazu zapłaty) czynności sądu ograniczały się jedynie do badania warunków formalnych pozwu i dołączonych do niego weksla. W pierwszym etapie tego postępowania sąd ocenia złożony weksel, a także wydaje zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości. Dopiero w drugim etapie, czyli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., bada on zarzuty podniesione przez stronę pozwaną (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2014 r., II CSK 291/13).

W ocenie Sądu Najwyższego takie działanie, w przypadku, gdy stroną jest konsument, jest nieprawidłowe. Wynika to stąd, że narusza ono konstytucyjną zasadę ochrony konsumenta statuowaną przez art. 76 Konstytucji RP, której treść koresponduje z gwarancjami ujętymi w przywołanej wcześniej Dyrektywie 93/13.

W odniesieniu do tych ostatnich za utrwalony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo; 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15 i C-308/15). Przepis art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, w tym art. 485 § 2 k.p.c. „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (wyrok z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 71).

W tym miejscu Sąd Najwyższy przypomina, że w jego orzecznictwie już w przeszłości wskazywano, iż przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). Z tego względu za zasadny należy uznać pogląd, według którego również w postępowaniu nakazowym, gdy dochodzone pozwem roszczenie wynika z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy zawartej pomiędzy pozwaną (konsumentem) i przedsiębiorcą, w celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, sąd jest zobowiązany z urzędu rozpoznać sprawę przy uwzględnieniu treści stosunku podstawowego, a nie oprzeć się na wekslu.

Do zaskarżonego nakazu zapłaty sporządzono uzasadnienie w trybie art. 92 u.SN. Analiza tego uzasadnienia nie daje podstaw do przyjęcia, że Sąd

przy wydaniu nakazu zapłaty wziął pod uwagę konsumencki charakter sprawy. Z uwagi na treść art. 485 § 2 k.p.c., nakładającą na sąd obowiązek wydania nakazu zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, trudno przyjąć, by miało to miejsce.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy uznaje, że sposób procedowania przez Sąd Rejonowy nie zapewnił realizacji celu, jakim jest ochrona konsumenta będącego w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy. Sąd Rejonowy w Bielsku Białej wydając 20 grudnia 2006 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w sprawie I Nc 2472/06, naruszył wynikającą z art. 76 Konstytucji RP zasadę ochrony konsumentów poprzez pominięcie faktu, że pozwana występuje w sprawie w charakterze konsumenta, ale także poprzez niezapewnienie pozwanej właściwej ochrony, o której mowa we wspomnianym przepisie Konstytucji.

Stwierdzenie przez Sąd Najwyższy zaistnienia przesłanki szczegółowej skargi nadzwyczajnej w postaci naruszenia art. 76 Konstytucji RP aktualizuje prawo do zbadania, czy w takiej sytuacji można mówić o konieczności uchylecia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia celem zapewnienia poszanowania zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę, że instytucja skargi Nadzwyczajnej powinna być wykorzystywana z daleko posuniętą ostrożnością i nie powinna być postrzegana jako kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia służący kontroli i ewentualnej korekcie wszelkich wadliwych orzeczeń. Jak wskazał Sąd Najwyższy w kilku wydanych rozstrzygnięciach, skarga nadzwyczajna jest „wentylem bezpieczeństwa”, środkiem absolutnie ekstraordynaryjnym, który winien być wnoszony przez uprawniony podmiot tylko we wskazanych w ustawie sytuacjach (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2020 r., I NSNc 41/19; postanowienie Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 61/20), kiedy skorygowanie prawomocnego orzeczenia w celu zapewnienia zgodności z zasadami konstytucyjnymi przy pomocy innych środków nadzwyczajnych nie jest już, bądź nigdy nie było, możliwe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 199/21).

Dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z zasadą wynikającą

z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości. Przemawia za tym nie tylko charakter zasady z art. 2 Konstytucji, której zachowanie jest oceniane nie tyle w dychotomicznych kategoriach naruszenia bądź nienaruszenia, ale przez ocenę stopnia jej urzeczywistnienia w optymalizacyjnej konfrontacji z innymi zasadami.

Biorąc po uwagę specyfikę kontroli nadzwyczajnej, celem ostatniego jej etapu jest wykazanie, że natura i rozmiar nieprawidłowości popełnionych przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia usprawiedliwia odstępianie od – wynikającej skądinąd również z zasady państwa prawnego – ochrony przynależnej powadze rzeczy osądzonej poprzez zmianę lub uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty. Co do zasady, art. 2 Konstytucji RP stoi na straży ostateczności i trwałości prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych, jednak niekiedy natura i ciężar popełnionych uchybień może nakazywać danie pierwszeństwa względem wynikającym z konieczności ochrony innych praw i wolności konstytucyjnych.

W sprawie podlegającej rozpoznaniu ważeniu podlegają, z jednej strony, ochrona stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, z drugiej zaś względ na zasadę zaufania obywatela do państwa.

Skonfrontowanie obu tych wartości wymaga uwzględnienia istotnych dla oceny tej kwestii okoliczności sprawy. Kluczowy jest tutaj fakt, że pozwana została pozbawiona przynależnego jej statusu konsumenta, a co za tym idzie – przysługującej jej ochrony przy ocenie rozpoznawanego przez Sąd Rejonowy roszczenia opartego na wekslu własnym *in blanco*.

W takiej sytuacji, zdaniem Sądu Najwyższego, należy dojść do wniosku, że miało miejsce wydanie oczywiście niesprawiedliwego nakazu zapłaty i tym samym wyraźne naruszenie zasady zaufania obywatela do państwa oraz związanej z nią zasadą bezpieczeństwa prawnego jednostki. Nakaz ów bowiem stwierdził obowiązek pozwanej zapłaty – roszczenia – sumy wekslowej – bez zbadania stosunku podstawowego, który weksel ten zabezpieczał, a to stoi w sprzeczności z obowiązującym prawem, godząc jednocześnie w elementarne poczucie sprawiedliwości.

W ocenie Sądu Najwyższego z powyższych względów zaktualizowały się przesłanki, o których mowa w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN tj., zaskarżone orzeczenie

narusza zasady lub wolności i prawa człowieka (art. 76 Konstytucji), a eliminacja wadliwego nakazu zapłaty z 20 grudnia 2006 r. konieczna jest dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej co stanowiło o uznaniu skargi za zasadną.

Zgodnie z art. 91 § 1 zdanie pierwsze u.SN w przypadku uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie.

Na przeszkodzie uwzględnieniu skargi nadzwyczajnej nie stoi treść art. 115 § 2 u.SN, zgodnie z którym, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Pomimo że od wydania zaskarżonego nakazu upłynęło już ponad 5 lat, to według Sądu Najwyższego prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN. Dalsze obowiązywanie zaskarżonego nakazu zapłaty skutkowałoby utrzymaniem istnienia długu pozwanej w rozmiarze dotkliwie ingerującym w jej prawa majątkowe.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd, uznając, że pozwana posiada status konsumenta, zastosuje prawo należne pozwanej i oceni stosunek podstawowy łączący strony, posiłkując się relewantnymi przepisami prawa materialnego i procesowego oraz poglądami Sądu Najwyższego wyrażonymi powyżej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie 91 § 1 u.SN orzeka jak w sentencji wyroku.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, Sąd Najwyższy znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

[D.Z.]

[a.ł]